

specifika narrativ. Kihlberg betonar att anspråken på att utgöra självständiga internationella och gränsöverskridande subjekt kretsade kring mobiliseringen av reformistiska eliter. Ambitionen var inte att representera så breda grupper som möjligt, utan legitimitet eftersträvades genom exklusivitet. Kihlberg konstaterar faktum, men en analytisk diskussion av vad exkluderingen baserad på hudfärg, kön och klass betydde för formeringen av och synen på "det internationella" uteblir. Även ett vidare globalhistoriskt perspektiv på att den transnationella rörelse han beskriver gjorde anspråk på att för första gången representera hela världen med utgångspunkt i Europa och (tidigare) kolonier saknas.

Den västerländska synvinkeln förblir outtalad i titel, syftesformulering och analys, men boken är värdefull och användbar just som redogörelse för tidiga västerländska internationella möten som mediala fenomen. Beskrivningen är detaljerad och välformulerad och nyanserar tidigare forskning. Illustrationerna bidrar till en förståelse och känsla för hur organisatörerna försökte skapa auktoritet och legitimitet och etablera mötena som historiskt viktiga händelser. Boken i sig, både som noggrann berättelse och som påkos-tad utgåva, bekräftar att de lyckades.

Uppsala universitet

SUSANNA ERLANDSSON

Elin Anna Labba, *Herrarna satte oss hit: Om tvångsförflyttningarna i Sverige* (Stockholm: Norstedts 2020). 191 s.

I februari 1919 undertecknade Sveriges och Norges utrikesministrar renbeteskonventionen, som syftade till att reglera de årliga renbetesvandringarna mellan den nordsvenska delen av Sápmi och de nordnorska kustområdena. Från norsk sida ville man sätta stopp för den så kallade renplågan: gränsen mellan länderna skulle stängas för renvandringarna, och beteslanden vid kusten skulle tömmas på renar för att ge plats åt jordbruk.

På den svenska sidan om gränsen medförde överenskommelsen att de renskötande samerna i Karesuando ställdes inför valet att antingen slakta ned sina renhjordar eller att flytta söderut, framför allt till Arjeplog och Jokkmokk, tillsammans med renarna. Under 1920- och 1930-talen tvingades hundratals nordsamer att flytta, ofta under stora umbäranden och hot om vite och böter. Att driva de motsträviga renarna söderut var förenat med stora svårigheter och ekonomiska förluster, och de nya renbeteslanden var ofta allt annat än lämpade för ändamålet.

Trots att tvångsförflyttningarna är kända sedan tidigare i forskningen

utgör de en förbisedd sida av den svenska (och norska) kolonisationen av Sápmi. Det nämns exempelvis ingenting om dem på de tre sidor i det sjunde bandet av *Sveriges historia* som behandlar samernas historia mellan 1920 och 1965, och det står inte heller något om tvångsflyttningarna i *Nationalencyklopedins* artikel om samer.

Mot den bakgrunden är Elin Anna Labbas läsvärda och originella bok välkommen. Labba är journalist och kommer själv från en familj som drabbades av tvångsflyttningarna. Boken bygger på ett omfattande forskningsarbete, både i olika arkiv och samlingar av tryckta källor men de främsta källorna är intervjuer med närmare hundra samer som var med om tvångsflyttningarna eller deras barn och barnbarn. Genom att kombinera och ställa källorna bredvid varandra belyser författaren både de svenska myndigheternas, framför allt Lappväsendets, perspektiv och samernas upplevelser av de beslutade åtgärderna. Kontrasten är mycket effektiv mellan å ena sidan myndigheternas lagar, förordningar och beslut, och å andra sidan de personliga berättelserna om de platser, den kultur och de sociala band som de tvångsflyttade samerna tvingades lämna.

Boken består av tolv kapitel, som vart och ett fokuserar på en familj eller grupp av individer som drabbades av tvångsflyttningarna. Varje kapitel inleds med en av Labba skriven personlig och ofta målande berättelse, där de samer som var med om flyttningarna får komma till tals och uttrycka sina känslor och upplevelser, inte bara av tvångsflyttningarna, utan även av de platser, miljöer och människor man tvingades lämna, liksom av de nya platser som man kom till. Texterna, som författaren har vävt samman av olika kortare muntliga berättelser och minnesfragment, åtföljs av samtida foton av de människor som kommer till tals, och dessa bidrar starkt till att levandegöra de historiska aktörerna och händelserna.

De inledande texterna följs av citat från några av intervjuerna, både sådana som Labba själv har gjort och äldre ljudupptagningar som är bevarade i samiska, svenska och norska arkiv. En kortare och mer sakligt skriven text avslutar varje kapitel, i vilken författaren kontextualiserar och reflekterar över myndigheternas agerande och följderna för de som drabbades.

Bokens upplägg och formgivning är originell, och helhetsintrycket är mycket tilltalande, även om man som historiker av facket gärna hade sett fler och tydligare källhänvisningar och närmare anknytning till tidigare forskning. Å andra sidan hade ett sådant upplägg troligen förtagit mycket av bokens läsvärdhet och effektivitet i att förmedla historien. Framför allt lyckas Labba med att belysa det samiska perspektivet, ofta in på bara kroppen och med stort existentiellt djup. Därigenom visar hon på hur historia kan skrivas på andra sätt än det som är gängse i modern historievetenskap eller populärvetenskap. För en svensk läsare ger boken också många tänkvärda och

intressanta inblickar i den samiska historien och kulturen. Bokens dialog mellan svenska och samiska perspektiv och källor visar på ett fruktbart sätt att skriva om olika urfolks relationer till koloniala aktörer och nationella majoritetsbefolkningar i historien. På så sätt manar boken till efterföljd.

Intresset för samisk historia och kultur har under senare år varit mycket starkt i Sverige, och *Herrarna satte oss hit* ligger i det sammanhanget helt rätt i tiden. Ironiskt nog har samtidigt en nutida svensk myndighet, Skolverket, föreslagit för regeringen att stryka det delmoment om samernas och andra nationella minoriteters historia som i den hittillsvarande kursplanen i historia för grundskolan ingår i momentet "Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid". I sitt remissvar till Skolverket uttryckte Svenska Historiska Föreningen stark kritik mot förslaget och påtalade risken att historieundervisningen därmed "förskjuts i en etnonationalistisk riktning där nationalstaten och det svenska inte problematiseras i tillräcklig utsträckning".⁸ Skolverket valde dock att inte beakta den synpunkten i sitt slutgiltiga förslag.

I det sammanhanget är det svårt att tänka sig en mer angelägen bok än *Herrarna satte oss hit*. Den rekommenderas starkt för såväl handläggarna på Skolverkets läroplansavdelning som för lärare och elever i ungdomsskolan. Labbas bok kan också med fördel läsas av alla som betvivlar att Sveriges och andra nordiska nationalstaters politik gentemot samerna i modern tid var en form av kolonialism.

Linnéuniversitetet

STEFAN AMIRELL

Tom Ericsson, *Svenskarna i sekelskiftets Paris* (Umeå: Umeå universitetsbibliotek 2019). 153 s.

Tom Ericssons forskningsrapport om svenskar som utvandrade till Paris runt sekelskiftet 1900 är ett bidrag till svensk migrationshistoria. Den visar att det vid sidan av de stora flödena av svenska migranter till Amerika, som lämnade landsbygden för att arbeta i samma eller i närliggande verksamhet, fanns det en annan form av migration inom Europa. Den handlade först och främst om att förkovra sig i ett hantverksyrke. Karriärsmigration, en term lånad från Charles Tillys migrationsforskning, kallar Tom Ericsson det. Hans slutsats är att hantverkare fortfarande gjorde en traditionell gesällvandring, trots att skräväsendet var avskaffat. Forskningsrapporten bidrar

8. Svenska Historiska Föreningen till Skolverkets läroplansavdelning, Remissvar till Skolverket med anledning av förslaget till ny kursplan i historia för grundskolan, 21 oktober 2019.